

Et fandens fruentimmer

av Eva Sevaldson
fritt etter Ludvig Holberg

ROGALAND TEATER
1993

Et fandens fruentimmer

av Eva Sevaldson
fritt etter Ludvig Holberg

Regi: Trond Lie

Scenografi: Svein Lund-Roland • **Kostymer:** Mette Jacobsen

Lyssetting: Reid Rossnes • **Masker:** Malin Birch-Jensen

Terentia:

Laurentia, hennes datter:

Leonora, hennes datter:

Pernille, hennes pike:

Kirsten Giftekniv:

Erik, en stallkar:

Kirsten Hofseth

Mette L. Arnstad

Ines Prange

Sally Nilsson

Gretelill Tangen

Terje Ranes

Inspisient: Hilde Kristiansen, **Rekvisitør og hønepasser:** Torgeir Molaug,

Scenemester: Harald Czybulla, **Sufflør:** Gudrun Rossnes,

Frisør: Inger Hermansen

Premiere på Intimscenen 10. september 1993

Stykket spilles uten pause. Hønene er utlånt av Ernst A. Persson. I forestillingen hører du musikk av Vivaldi, dessuten salmen «Hvad frugter bringer den» og «Hjertesukk» mel. Magne Aarsand. **Lydstudio:** Team Studio, Sola Musikkskole. **Program:** Marianne Terjesen (Red.), Trond Lie, Ines Prange, Michael Evans. **Ansvarlig utgiver:** Ketil Egge. **Foto:** Petter Hegre. **Layout:** Marianne Terjesen. **Trykk:** Partner Print.

Ludvig og jeg

av Eva Sevaldson

Jeg har aldri hatt særlig sans for Ludvig Holberg. Men da jeg begynte å arbeide med «Den forvandlede brudgom», oppdaget jeg raskt at teksten var morsom, og ikke minst – den var herlig grov! Det var især motsetningen mellom det opphøyde, nærmest stive språket lagt i munnen på disse ytterst dannede kvinnemenneskene, og innholdet i deres utsagn som virket pirrende på meg. Og etterhvert ble jeg grepet av noe som må ligne på salig Ludvigs poetiske raptus. Brått overtok aftenens frodige fruentimmere hele min tilværelse. Jeg skrev replikker mens jeg kokte kålstuing, ord og vendinger mens jeg hang opp klesvask – og måtte, som i en dårlig parodi på en forfatter, opp om natten for å notere nye idéer.

Det første som ble klart, var at vi måtte bli kjent med Fruen før hennes reise til hovedstaden, få være vitner til hele forvandlingen. Det måtte på sett og vis skrives en «første-akt».

Derneft måtte intrigen skrus minst en vending til. For – i motsetning til min forgjenger – synes jeg faktisk det er OK at modne kvinner unner seg litt lammekjøtt, og jeg har heller ikke noe behov for å moralisere eller oppdra publikum slik Holberg gjorde. I tillegg var det en utfordring å gi døtrene et eget liv og en egen utvikling, og i større grad enn den gamle mester ta vare på mor/datter-forholdet i historien.

I tillegg til å bygge ut intrigen og utdype karakterene, måtte tonen i språket gjenfinnes. Og det er utrolig hvor mye grovere man kan være bare

Eva Sevaldson skrev «Et fandens fruentimmer» etter en henvendelse fra Den Nationale Scene i Bergen, som ønsket å «gjøre noe» med Holbergs «Den forvandlede brudgom». Stykket ble uroppført i Bergen i januar 1993, og høstet mye ros og stor suksess.

Eva Sevaldson var ferdig utdannet skuespiller i 1980, og arbeidet ved den Nationale Scene fra 1980 til 1987. Hun er i dag frilanser i Oslo. Hun begynte å skrive i 1988. Blant arbeidene hennes er «Imago» for Oslo Nyes Dukketeater og «Beveren Benjamins byggverk» for Riksteatrets Dukketeater. Ungdomsstykket «Framtida er avlyst» hadde premiere på Det Norske Teatret 2. september. Nå jobber Eva Sevaldson i en forfattergruppe som skal skrive såpeopera for NRK Fjernsynet.

man formulerer seg ytterst dannet! Resultatet ble et tilnærmet 1790-talls språk. Og beskrivelsen av en «kavalier med mustasjer sorte som synden selv» gir rikere assosiasjoner enn vår tids «en fyr med svart bart», hva?

Da jeg en vakker dag leste gjennom manuskriptet for hundrede gang, visste jeg med meg selv at enten er stykket ferdig, eller så rekker ikke mine evner lenger. Resten er opp til instruktør og ensemble. Men kanskje vi også kan sende en vennlig tanke til salig Ludvig? Han er ikke så verst morsom, likevel!

Ludvig Holberg

Han ble født i Bergen 3. desember 1684. Som 17-åring ble han innskrevet ved Universitetet i København, tok teologisk embetseksamen i 1704, og dro etter en kort tid som huslærer i Bergen, ut på sin første utenlandsferd, til Nederland. I 1714 fikk han et ekstraordinært professorat, uten lønn, ved Universitetet i København – i 1717 ble han professor i metafysikk, i 1720 i latin, og i 1730 i historie. Han debuterte som forfatter i 1719-20, og da Teatret i Lille Grønnegade åpnet i 1722, fikk blant andre «Den Politiske Kandestøber» og «Jeppe paa Bjerget» sine uroppførelser. Fram til 1727 spilte teatret 27 av Holbergs komedier, men da hadde teatret fått så dårlig økonomi at det måtte stenge – selv om Holberg hadde gitt alle stykkene sine gratis til skuespillerne. Stoffet til komediene hentet han fra sin danske samtid. Men han lånte flittig både figurer og intriger fra oldtiden og tidligere forfattere, og lot seg inspirere både av den antikke komedien, av den italienske maskekomedien og av Molière.

Under den pietistiske Christian VI (1730-46) ble teater forbudt. Holberg konsentrerte seg om utenlandsreiser og sin vitenskapelige virksomhet. Han var en periode rektor for Universitetet i København, og han skrev en rekke historiske og filosofiske verker, blant annet «Niels Klims underjordiske Reise» med klar brodd mot pietismen. Da Fredrik V kom på tronen kunne Teatret i Lille Grønnegade åpne igjen i 1748, og i løpet av to år skrev Holberg sine seks siste komedier, blant annet «Den forvandlede Brudgom». Ludvig Holberg døde i 1754, 70 år gammel.

Fra Epistel 447

av Ludvig Holberg

Dessuten har jeg skrevet fem nye komedier som ennå ikke er offentliggjort. Den første er et kjent moralsk stykke som jeg har kalt *Plutus eller Proces mellom Fattigdom og Rigdom*. Før denne komedien ble oppført lot jeg en god del personer lese den for å høre deres mening. De fleste mente den var et av de betydeligste verker som noen gang var skrevet. Men da det gav uttrykk for en ganske meningsløs moral, måtte de tilstå at de håpet mer enn de trodde at det ville gjøre lykke... Jeg var hele tiden av en annen mening, og håpet at oppførelsen ville gjøre samme lykke som lesningen. Jeg tok heller ikke feil i mine forhåpninger, for ikke noe stykke er blitt spilt med større suksess. Man var redd for at den gemene hop, som ikke bryr seg om annet enn bjasstreker, skulle kaste vrak på en komedie av dette slag. Særlig var man urolig for at stykket ville ergre dem som mener det ikke går an å lage et skuespill hvor det ikke finnes kjærlighet, hvor det ikke er kammerpiker og tjenere som intrigerer – ja som mener, at et stykke er mot alle regler, hvis det ikke er bygget opp som en fransk komedie... Og da utfallet ble etter ønske mener jeg at jeg har banet vei for andre komedieskrivere. De kan nu kaste av seg det åk som vår tids ugrunnede vane har lagt på dem. Ja, jeg sier *vår tids ugrunnede vane*, for de gamle grekere og romere har ikke brydd seg det minste om slikt... Jeg synes man for lenge siden burde være lei av å se komedier, alle i samme toneart, hvor det alltid er en sur brumbass av en far, en forelsket sønn, en slu tjener – og som alle ender med giftermål. Ideen til mitt stykke fikk jeg fra Aristofanes *Pluto*,

men jeg tør påstå at praktisk talt ingenting er tatt fra ham bortsett fra tittelen, og at stykket derfor er helt originalt. Like etter gjorde jeg ferdig et annet lite stykke i én akt: *Sqanarels Reise til det filosofiske Land*. Handlingen er tatt fra Klims underjordiske reise...Den tredje komedien heter *Husspøgelset eller Abra Cadabra*; det kan sies å være originalt,

skjønt handlingen er tatt fra Plautus' *Mostellaria* – *Spøgelseskomedien*, som en fransk forfatter så har støpt i en ny form...I denne komedien har jeg også vist at jeg ikke er slave av vedtatte regler, for i hele stykket blir det ikke nevnt ett ord om kjærlighet – ja, hva mer er: stykket har ingen rolle for noen skuespillerinne! Hva ville en fransk forfatter si, hvis han fikk høre om en komedie som var bygget opp slik? Han ville vel skrike: En komedie uten actricer er som en vogn uten hjul! Men nu mener de som har lest mitt stykke, at vognen hverken mangler hjul eller smøring. Men stykket er laget som et engangsforsøk – jeg tilrår ikke at det lages flere stykker av samme slag, for skuespillerinner er de sterkeste magneter; de trekker publikum til seg og holder skueplassen i live. Mitt fjerde stykke heter *Philosophus udi egen Indbildning* og viser en karakter som ingen – så vidt jeg vet – har fremstilt i noe skuespill. For her spiller kammerpiken hovedrollen!...Det femte stykket har jeg kalt *Republiquen eller det gemeene Bedste*. Her drives det gjøn med prosjektmakere som fremsetter forslag de selv kan ha nytte av, men som de foregir skal være til nytte for Staten...Mitt sjetten stykke har bare en akt; det heter *Den forvandlede brudgom* og jeg ble bedt om å lage det uten *aktører*.

Deres Høyvelbårenhet ser altså, at jeg har skrevet over 30 skuespill, som alle lever i beste velgående og ofte settes opp påny på teatret. Jeg har ikke gjort noe forsøk på å skrive tragedier, har heller aldri følt noen lyst til det. For jeg vemmes ved alt som er affektert, alt som liksom er satt på stylder. Allikevel er det mange som mener at jeg nok ville egne meg til slikt arbeide. Men jeg har alltid unnslått meg, og nu i min høye alder tror jeg ikke jeg passer til slikt arbeide, eller annet som krever hodebry. Ro er det som nu tjener meg best, og ingen kan fortenke meg i at jeg efter så mange års evindeligg slit nu ønsker litt hvile.

Kveldens damer

Sally Nilsson

Gretelill Tangen

Kirsten Hofseth

Mette L. Arnstad

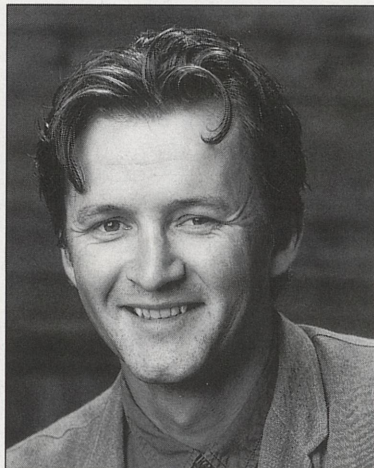
Ines Prange

Kveldens mann

Terje Ranes (29) fikk en brå, men spennende start her ved Rogaland Teater på tampen av fjorårssesongen. Ennå ikke helt ferdig på Teaterhøgskolen steppet han sporty inn i «Baal», der han spilte hele fem ulike roller. Nå er skolegangen unnagjort, og Terje er i gang med sin første sesong som «ferdig» skuespiller.

Terje Ranes er fra Trondheim, der han har spilt teater i ulike former, med noen avbrudd, siden han var 14 år. Han har spilt skoleteater og vært med i teaterlag i BUL i Trondheim. I 1988 var han med i den profesjonelle dokketeatergruppa Petrusjka Teaters 10-års

jubileumsforestilling. Sammen med to andre startet han dessuten gruppa Saldo Null, som laget en forestilling som de spilte på skoler og fritidsklubber og i militærleire. Innimellom alt dette har Terje også tatt grunnfag i psykologi og mellomfag i engelsk, og det var da han leste litteraturteori i forbindelse med engelskstudiene at han for alvor bestemte seg for å bli skuespiller. Dermed søkte han Statens Teaterhøgskole, der han kom inn på første forsøk, og altså nå har bak seg tre studieår.

Kveldens instruktør

Trond Lie er på ingen måte noe ukjent navn for publikum i Stavanger. Han er opprinnelig fra Oslo, men startet sin skuespillerkarriere som elev ved Rogaland Teater i perioden 1967 til 1970. Senere ha han blant annet vært skuespiller ved Trøndelag Teater i 7 år og ved Oslo Nye Teater i 17 år.

I 1976 begynte han også som instruktør, og har nå satt i scene et 60-talls forestillinger. Selv om han setter opp alle typer dramatik, har bakgrunnen fra Oslo Nye Teater – og tilfældighetene – ført til

at han har arbeidet mye med komedier. Blant annet har han satt opp «Panikk i kulissene» og «Loppen i øret» her ved Rogaland Teater.

Trond Lie var også en periode sjef for Bryggeteatret i Oslo. Nå arbeider han som frilans instruktør og skuespiller. I oktober kan vi se ham på NRK-Fjernsynet. Da viser TV-teatret «Du er moren min», der Trond Lie spiller stykkets eneste rolle.

Kveldens scenograf

Svein Lund-Roland gjester med dette Rogaland Teater for første gang. Og dermed har han laget scenografi på alle landets faste teatre, foruten på blant annet Den Norske Opera, flere privatteatre og på teatre i Danmark, Sverige og Island. Svein Lund-Roland er utdannet arkitekt fra NTH med diplomoppgave i scenografi, og har arbeidet som scenograf siden 1979. I denne tiden har han hatt over 100 ulike scenografi-oppgaver innen et vidt spekter. Fra musikaler og farser, til drama, opera, ballett, film og

fjernsyn. Det illustreres ved at han senere i høst skal ha scenografien til Strindbergs «Faderen» her på Rogaland Teater samtidig som han arbeider med «Reisen til julestjernen» på Nationaltheatret og «Glassmenasjeriet» ved Nordland Teater. Stor arbeidsmengde og minst like stor variasjon karakteriserer virksomheten til Svein Lund-Roland. Og det er slik han vil ha det – for nettopp dette åpner opp for kreativiteten, mener han. Han er like fascinert av begge teatrets masker, og går til enhver oppgave med like stort alvor og kunstnerisk respekt – enten det er en musical for et privatteater eller et klassisk drama for et institusjonsteater.

Kveldens kostymedesigner

Mette Jacobsen fra Oslo har jobbet som frilans scenograf og kostymetegner siden 1986. Men hun begynte å arbeide i teatret allerede som 18-åring, først som rekvisitør og senere som scenografiassistent, før hun gikk over til selvstendige scenografioppgaver.

Som scenograf/kostymetegner har Mette Jacobsen hatt oppgaver for Beavvas Sami Teater, Teatret Vårt i Molde, Telemark Teater, Oslo Nye Teater, Riksteatret og Nationaltheatret. Hun har også jobbet med frie teatergrupper, for privatteatre og med film og fjernsyn. Og hun har i en periode jobbet på sirkus.

«Et fandens fruentimmer» er hennes første oppgave for Rogaland Teater, men til våren møter vi henne igjen. Da skal hun ha ansvaret for kostymene i «Ronja Røverdatter», og også da skal hun arbeide sammen med scenograf Svein Lund-Roland.

Klassikere på repertoaret

Livsløgn og sannhetssøken. Gamle synder som kaster skygge. Familier der de voksne lar konflikter seg i mellom gå ut over barna. «Mesterens mesterverk», er det blitt kalt. Henrik Ibsens «*Vildanden*» – på Rogaland Teater for første gang på nesten 40 år – og stadig like aktuelt. Instruktør er Jan Håkanson fra Stockholms Stadsteater, og scenograf er Rolf Alme. Kjell Stormoen gjester i rollen som gamle Ekdal, og ellers møter vi Even Stormoen, Gjertrud Jynge, Alf Nordvang, Torfinn Nag, Signy Sandsberg, Mia Gundersen, Arne Knutsen, Ole A. Simensen, Ragnar Holen, Hallvard Holmen, Espen Hana, Håvard Knoph, Gustav Bügelmeier og Svein Tang Wa. **Spilles nå på Hovedscenen.**

Intriger, maktkamp, løgner og fortellser. Det foregår selv i de beste familier. Og der forholdet mellom menneskene er tette, blir også midlene de bruker mot hverandre i egen vinnings hensikt, lett mest ondskapsfulle. August Strindbergs intense kammerspill, «*Faderen*», viser oss hvilke katastrofale følger det kan få når atmosfæren i en familie får lov til å bli stadig mer forgiftet. Edith Roger og Svein Lund-Roland er instruktør og scenograf. Medvirkende er Alf Nordvang, Kirsten Hofseth, Ines Prange, Ketil Egge, Ole A. Simensen, Terje Ranes og en helt spesiell gjest – Wenche Foss, som spiller rollen som ammen. **Premiere 6. november.**

Depotbiblioteket

94sd 19 900

